

РЕЦЕНЗИЯ

от професор д.н. Янцислав Вълчев Янакиев,

професор в Института по отбрана „Проф. Цветан Лазаров“

на материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, област на висше образование „Социални, стопански и правни науки“; професионално направление 3.3. „Политически науки“ по научна специалност „Теория на международните отношения“.

В конкурса за „професор“, обявен в Държавен вестник, бр.33 от 17.04.2018 г. и на интернет-страница на Пловдивски университет "Паисий Хилендарски" за нуждите на катедра „Политически науки“, към Факултет „Икономически и социални науки“, като кандидат участва **доцент д.н. Румен Иванов Кънчев** от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

1. Общо представяне на получените материали

Със заповед № Р33-2608 от 14.06.2018 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в ПУ област на висше образование „Социални, стопански и правни науки“; професионално направление 3.3. „Политически науки“ по научна специалност „Теория на международните отношения“, обявен за нуждите на катедра „Политически науки“, към Факултет „Икономически и социални науки“.

За участие в обявения конкурс е подал **документи единствен кандидат: доцент д.н. Румен Иванов Кънчев** от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Представеният от доцент д.н. Румен Кънчев комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва всички изискуеми документи, удостоверяващи научнопреподавателската и научноизследователската дейност на кандидата, копия на дипломи за придобити образователно-квалификационна степен „магистър“, образователна и научна степен „доктор“, научна степен „доктор на науките“, свидетелство за заемане на академична длъжност „доцент“, списък на научните трудове, справка за спазване на специфичните изисквания на Факултет „Икономически и социални науки“, съгласно чл.76.(4) от ПРАСПУ, декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи, анотации на материалите по чл.76. от ПРАСПУ, включително самооценка на приносите, преписи от протоколи от КС, ФС, АС

във връзка с конкурса, обявата за конкурса в Държавен вестник и удостоверение за трудов стаж.

Кандидатът в конкурса доцент д.н. Румен Кънчев е приложил списък от шест монографии, седем встъпителни студии или отделни глави в колективни трудове, пет самостоятелни студии и тринадесет статии в академичния печат.

В конкурса доц. Кънчев участва с две монографии, три студии и две научни статии, публикувани през периода 2013 – 2018 г.

Приемам за рецензиране всички предложени от кандидата публикации, които не преповтарят трудовете на автора за придобиване на научната и образователна степен „доктор, „научната степен „доктор на науките” и академичната длъжност „доцент” и се отчитат при крайната оценка.

От представената за рецензиране научна продукция една публикация (студия) е на английски език в реферирано списание (Open Access Library Journal). Останалите са на български. Всички публикации са самостоятелни.

2. Кратки биографични данни на кандидата

Доцент д.н. Румен Кънчев е завършил СУ „Св. Климент Охридски”, магистър по „философия и социология” през 1979 г. През периода 1981 -1984 г. той е редовен аспирант по „Съвременна западна философия и социология”, като придобива докторска степен по философия през 1984 г. През 1992 г. той е избран за доцент по политология в Българската академия на науките. През 2016 г. доц. Кънчев придобива научна степен „доктор на науките“ по военнополитически проблеми на сигурността във Военна Академия „Г. С. Раковски“. От 2016 г. той е ръководител катедра „Политически науки“ към ФИСН на ПУ „П. Хилендарски“.

Кандидатът конкурса е преминал престижни специализации в Центъра за стратегически и международни изследвания (CSIS), Програма „Fulbright”, стипендия „G. C. Marshall”, Washington D.C., Специализация по „Global Security and Geostrategy, Институт за европейска сигурност, Париж с проект „Балканите, геополитически възможности и стратегически интереси”, NATO Defense College и др.

Освен в академични организации, доцент Кънчев има много богат практически опит в държавната администрация и в сектора за сигурност. През периода 1993-1995 г. той е бил Главен съветник на Председателя на Народното Събрание на Р. България. От 1992 до 1993 г. работи като началник на управление „Център за стратегически анализи и планиране” в Министерство на отбраната, а по-късно от 1997 до 1998 г. – като заместник-министър на отбраната на Р. България. От 1998 до 2003 г. доцент Кънчев е Съветник в Съвета по Сигурността към Министерския съвет.

3. Обща характеристика на научнопреподавателската и научноизследователската дейност на кандидата

3.1. Оценка на научно-педагогическата дейност на кандидата

Научнопреподавателската дейност на доцент д.н. Румен Кънчев се характеризира с широк тематичен обхват в областта на геополитиката и геостратегията. Той води четири самостоятелни лекционни курса в бакалавърски програми на ПУ „П. Хилендарски“: „Теория на международните отношения“ (45 часа лекции), „Управление на международни кризи и конфликти“ (45 часа лекции), „Геополитика и геополитически анализ“ (45 часа лекции) и „Теория на политиката“ (45 часа лекции). Освен това той води пет курса в магистърски програми в Университета: „Управление на международни кризи и конфликти“ (30 часа лекции), „Българската стратегия за национална сигурност“ (30 часа лекции), „Стратегическата стабилност в началото на 21 век“ (30 часа лекции), „Методология за оценка на национална мощ“ (15 часа лекции), „Управление на международни кризи и конфликти“ (30 часа лекции) и „Съвременни теории за баланс на силите в международните отношения“ (30 часа лекции).

Монографията на доц. Кънчев „Стратегическата стабилност“ е основа за курс лекции в магистърска програма „Глобална политика, международна сигурност, управление на кризи“. Също така монографията „Защо Русия не следва Западния модел демокрация. Геополитическите амбиции на Кремъл в началото на 21 век“ се използва като учебно помагало от студентите, изучаващи „Геополитика и геополитически анализ“.

Доц. Кънчев ръководи докторант, на когото предстои защита в катедра „Политически науки“.

3.2. Оценка на научната и научно-приложна дейност на кандидата

Анализът на научните публикации, които доцент д.н. Румен Кънчев е представил за рецензиране, показва сериозен, задълбочен и дългогодишен изследователски интерес в областта на геополитиката и геостратегията.

Специално внимание сред представените за рецензия трудове бих желал да обърна на монографията „*Стратегическото съперничество в началото на 21 век*“, *София, 2018 г.* В този труд авторът аргументира тезата, че в следващото десетилетие ще бъдем свидетели на по-плавно или по-бързо ескалиращо геополитическо, икономическо и геостратегическо съперничество на световната сцена между три основни сили – САЩ, Руската Федерация (РФ) и Китай. Монографията изследва стратегическото съперничество между трите глобални играчи в началото на 21 век, като целта е да се дефинират параметрите на това съперничество, да се оценят възможностите на всяка от тези глобални сили и да се изведат водещите тенденции за международните отношения в близка и средносрочна перспектива.

Авторът аргументира тезата, че светът се връща към силовия компонент в международните отношения. В контекста на новата конфигурация на силата са изследвани промените в разбирането на ключовите компоненти на отношенията

между глобалните сили: стратегическа стабилност, ядрено възпиране и ядрен паритет.

На следващо място в монографията са детайлно изследвани Глобалната система за противоракетна отбрана (ПРО) на САЩ, системата за Въздушно-космическа отбрана (ВКО) на Руска Федерация (РФ) и състоянието на стратегическия комплекс на Китайската народна република (КНР).

Новото в този труд е предложеният обстоен анализ на ядрения комплекс на третата глобална ядрена сила днес - КНР. Формулирана е и е обоснована тезата за нарастващо съперничество между САЩ и КНР в зоната на Азиатско-Тихоокеанския регион.

Специално внимание в монографията е отделено на оценката на два варианта за действие на ЕС в областта на Общата политика за сигурност и отбрана на Европейския съюз: висока зависимост на Европейската отбрана от НАТО и респективно, от стратегическите ядрени сили и системата за Глобална ПРО на САЩ и развитие на самостоятелна ядрена програма за възпиране.

Другата публикация, която бих желал да открия сред представените за рецензия трудове е монографията „*Стратегическата стабилност*“, *София 2014 г.* В нея се анализира подробно дискусията в стратегическите общности в САЩ и в РФ по проблемите на международната сигурност, които са предизвикани от изграждащата се глобална система за ПРО на САЩ. Авторът прави преглед на еволюцията на разбирането за стратегическа стабилност от края на 60-те години на XX век до наши дни. Анализирани са концепциите за „кризисна стабилност“, „стабилност на надпреварата във въоръжаването“, „потенциал за гарантирано ядрено съдържане“ и др.

Доц. Кънчев анализира стратегическите ядрени триади на САЩ и на РФ. Най-значимият извод от този анализ е, че изграждането на ПРО на САЩ генерира процес на нарастване на ракетно-ядрения потенциал на РФ и по-специално – увеличаване на стратегическите ѝ ядрени средства за масиран първи удар. Освен това, той изследва замисъла, целите, приоритетите и реализацията на проекта на РФ за изграждане на ВКО. Очертани са разликите в представите на руската и американската стратегически общности по отношение начина на построяване на ПРО и стратегията на нейното оперативно използване.

Формулирани са главните последици от изграждането и оперативното развързване на Глобалната ПРО на САЩ за международните отношения като цяло. Най-важната последица, според автора е, че построяването на Глобална ПРО открива нов етап в развитието на идеите за отбрана след края на Студената война. ПРО се превръща в своеобразен център, детерминиращ стратегическите отношения през т.нар. „втора ядрена ера“, която се характеризира с появата на нови регионални сили, притежаващи ядрено оръжие. Позицията на автора е, че в новата ситуация двустранното ракетно-ядрено съдържане между САЩ и Русия вече не може да бъде гарант срещу потенциални ядрени атаки с МБР от страни като

Иран, Северна Корея и Пакистан. Това налага смяна на парадигмата на Студената война, с нова парадигма, чийто главен военностратегически принцип е отбраната с глобален обхват.

4. Оценка на научните и научноприложни приноси

Анализът на представените за рецензиране научните трудове на доц. д.н. Румен Кънчев показва, че те съдържат теоретични обобщения и виждания за решаване на важни научни и научноприложни проблеми, които могат да се определят като оригинален принос в науката и имат характер на формулиране и обосноваване на нови хипотези.

Сред най-съществените научни приноси бих посочил следните:

Първо, комплексният анализ и изведените теоретични обобщения относно еволюцията на „парадигмата на съдържането“ в контекста на радикално променената средата за сигурност в началото на 21 век. На тази база е изведена новата стратегическа парадигма, основана върху изграждането на високоефективни системи за глобална ПРО.

Второ, задълбоченият анализ на основните параметри, цели, задачи и мисия на Глобална ПРО на САЩ, както и изведените геополитически и стратегически последици за международната сигурност в резултат на оперативното развързване на тази система. Доказана е хипотезата, че Глобалната система за ПРО на САЩ представлява пробив в парадигмата на съдържането от ерата на Студената война, защото с нейното изграждане и оперативно развързване възниква нов тип стратегическа стабилност. В трудовете на доц. Кънчев за първи път в България е изследвана комплексно стратегическата стабилност, като централно понятие на ядреното възпиране.

Трето, задълбочено и всестранно са изследвани геополитическите и геостратегическите параметри на новото стратегическо съперничество между САЩ, РФ и КНР, включително стратегическите ядрени триади на трите държави. Дефинирани са основните тенденции и последици от стратегическото съперничество между трите глобални актьори за международните отношения в средносрочен и дългосрочен план.

Четвърто, като принос с научен и научноприложен характер бих оценил също представения сравнителен анализ между американската система за глобална ПРО и ВКО на РФ. На базата на този анализ е направено предвиждането, че стремежът към стратегическо съперничество между двете държави постепенно би могъл да се редуцира до развързване на високоточни конвенционални системи с голям обseg. Усъвършенстването на системи от типа на „незабавен глобален конвенционален удар“, според автора, би могло да генерира процес на съкращаване на потенциалите на всички ядрени държави в средносрочна и дългосрочна перспектива. Така ПРО би могла да се превърне в стабилизиращ фактор в контекста на формирация се многоцентричен ядрен свят през първото десетилетие на XXI век. Това е теоретично обобщение, което има и непосредствен

приложен ефект по отношение на международните отношения и политиката за сигурност в променения съвременен стратегически контекст.

Важно е да се подчертае, че научните трудове доц. Кънчев са много добре познати у нас и в чужбина. Това се вижда от приложената справка, където се посочва, че част от неговите монографии и студии са закупени от Библиотеките на Конгреса на САЩ и Университета в Сиатъл, както и са представени в резюме в списанието на Американската асоциация за политически науки.

Към очертаните до тук постижения на доц. д.н. Кънчев в научно-преподавателската и научноизследователската работа следва да се добави и участието му като ръководител на научни колективи в редица национални и международни проекти, свързани с изследването на сигурността и отбраната, финансирани от НАТО, Министерство на отбраната на Кралство Холандия, Европейския център за изследване на сигурността „Джордж. С. Маршал“, Гармишпартенкирхен, Германия и др. Специално бих желал да подчертая неговата роля като ръководител на проекта от българска страна “Parliamentary Oversight and Democratic Control over the Bulgarian Armed Forces“ („Парламентарен и демократичен контрол върху Въоръжените сили на Р. България“). Това е съвместен проект на Министерство на отбраната на Р. България и Министерство на отбраната на Великобритания и е реализиран през периода 1998 -2000 г.

Анализът на предоставените документи, удостоверяващи научнопреподавателската и научноизследователската дейност на кандидата в конкурса показва, че са изпълнени всички изисквания на ЗРАСРБ, Правилника за неговото приложение и специфичните изисквания на Факултета по икономически и социални науки на ПУ „П. Хилендарски“.

5. Оценка на личния принос на кандидата

Посочените от мен научни и научноприложни приноси на доц. д.н. Румен Кънчев в предходния раздел на рецензията са изцяло лично дело на автора и резултат единствено от неговите научни търсения.

5. Критични забележки и препоръки

Нямам конкретни критични бележки към представените за рецензиране научни трудове на кандидата в конкурса.

6. Лични впечатления

Познавам лично доц. д.н. Румен Кънчев още от времето, когато беше заместник-министър на отбраната. Тогава работих в бившия Център за социологически изследвания на МО под негово ръководство.

По-късно през 2015-2016 г. той подготви и успешно защити дисертация за придобиване на научната степен „доктор на науките“ в Института за перспективни изследвания за отбраната на ВА „Г. С. Раковски“, на която бях рецензент.

Впечатленията ми са, че доц. Кънчев е един изключително коректен колега, мотивиран научен работник и е изцяло отдаден на изследванията в областта на геополитиката и геостратегията.

7. Заключение

Документите и материалите, представени от доцент д.н. Румен Иванов Кънчев отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

В работите на кандидата има оригинални научни и приложни приноси, които са получили международно признание. Теоретичните му разработки имат практическа приложимост, като част от тях са пряко ориентирани към преподавателската работа. Научната и преподавателската квалификация на доцент д.н. Румен Кънчев е несъмнена.

Постигнатите от доцент Кънчев резултати в учебната и научноизследователската дейност, напълно съответстват на специфичните изисквания на Факултет „Икономически и социални науки“, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята положителна оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Факултет „Икономически и социални науки“ за избор на доцент д.н. Румен Иванов Кънчев на академичната длъжност „професор“ в ПУ „П. Хилендарски“, област на висше образование „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.3. „Политически науки“, по научна специалност „Теория на международните отношения“.

06.08.2018г.

Рецензент:

проф. д.н. Янцислав Янакиев